

**SPRAWOZDANIE Z REALIZACJI
GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI
DLA GMINY RADWANICE NA LATA 2024 - 2027
za okres 2024 - 2025**

Radwanice 2026

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Radwanice na lata 2024 - 2027 został przyjęty Uchwałą Nr X/63/24 Rady Gminy Radwanice z dnia 30 grudnia 2024r. w sprawie przyjęcia Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami dla Gminy Radwanice na lata 2024 - 2027.

Zgodnie z zapisem art. 22 ust. 4 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami wójt gminy prowadzi Gminną Ewidencję Zabytków w formie zbioru kart adresowych zabytków nieruchomych z terenu gminy. Ewidencja Gminy Radwanice zawiera 144 karty architektury i budownictwa (115 ujętych w ewidencji wojewódzkiej, 29 wpisanych do rejestru). Część archeologiczna obejmuje 64 karty dla stanowisk archeologicznych. Ponadto powołano 7 stref układów ruralistycznych wsi oraz 2 strefy „OW” (Kłębanowice i Sieroszowice). Obiekty te, to głównie budynki mieszkalne, mieszkalno-gospodarcze, pałace, parki, kościoły wraz z otoczeniem i cmentarze. Wśród najcenniejszych zabytków Gminy Radwanice znajduje się 29 obiektów wpisanych do Rejestru Zabytków Województwa Dolnośląskiego. Są to w szczególności pałace, parki, kościoły, plebanie oraz cmentarze.

Zgodnie z art. 87 ust. 5 ww. ustawy, Wójt Gminy Radwanice sporządza co dwa lata sprawozdanie z realizacji Programu Opieki Nad Zabytkami, które następnie przedstawia Radzie Gminy. Niniejsze sprawozdanie obejmuje okres od 2024 do 2025 roku. Podstawowym założeniem Programu Opieki Nad Zabytkami dla Gminy Radwanice na lata 2024-2027 było określenie zasadniczych kierunków działań i zadań na rzecz ochrony i opieki nad zabytkami. Systematyczne wdrażanie ustaleń programu powinno spowodować poprawę stanu zachowania zasobów dziedzictwa kulturowego Gminy Radwanice.

Zadania opisane w Gminnym Programie Opieki nad Zabytkami dla Gminy Radwanice były realizowane poprzez wspólne działania władz samorządowych, Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków, właścicieli obiektów oraz Parafii w ramach posiadanych przez te jednostki kompetencji, praw i obowiązków. W Programie zostały określone priorytety i kierunki działań zarówno samorządu gminnego, jak i mieszkańców gminy Radwanice – obecnych oraz przyszłych właścicieli i użytkowników obiektów zabytkowych.

Cennym zasobem Gminy są zabytki, w szczególności architektura sakralna i pałacowa oraz bogate dziedzictwo obszarów wiejskich, potencjał dla rozwoju produktów regionalnych, a także kulturowe, w tym obiekty dziedzictwa historii i kultury wpisane do rejestru lub ewidencji zabytków (m.in. 25 zabytków nieruchomych, np. kościoły, cmentarze, plebanie, dwór, kaplica, dawna karczma, dawna kuźnia, pałac i szkoła; ruralistyczne układy wsi: Buczyzna, Jakubów, Kłębanowice, Lipin, Łągoszów Wielki, Radwanice i Sieroszowice).

Na walory kulturowe Gminy składają się także wartościowe obiekty materialne ściśle związane z działalnością człowieka w danym regionie, w tym zabytki ruchome. Obiekty wpisane do rejestru zabytków ruchomych (bez zabytków archeologicznych) z terenu Gminy Radwanice przedstawia Tabela nr 1.

Tabela nr 1. Obiekty wpisane do rejestru zabytków ruchomych.

Lp.	Adres	Obiekt	Datowanie	Nr rejestru	Data wpisu	Właściciel
1.	Buczyzna	wystrój kościoła filialnego w Buczynie	renesans, barok, klasycyzm	1075/141	26-08-1974	parafia rzymskokatolicka w Łągoszowie Wielkim
2.	Jakubów	wystrój architektoniczny i wyposażenie wnętrza kościoła w Jakubowie	gotyk, renesans, barok, klasycyzm	1072/2/70	29-06-1970	parafia rzymskokatolicka w Jakubowie

3.	Jakubów	wyposażenie wnętrza kościoła pw. Św. Jakuba w Jakubowie	gotyk, historyzm	1073/432 /L/83/1-18	01-03-1983	parafia rzymskokatolicka w Jakubowie
4.	Łagoszów Wielki	wyposażenie wnętrza kościoła parafialnego w Łagoszowie Wielkim	renesans, barok, rokoko	1071/31/B/72	11-05-1972	parafia rzymskokatolicka w Łagoszowie Wielkim
5.	Sieroszowice	wystrój i wyposażenie wnętrza kościoła filialnego w Sieroszowicach	późny renesans, barok, klasycyzm	1074/32/B/72	11-05-1972	parafia rzymskokatolicka w Łagoszowie Wielkim

Źródło: dane Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami dla Gminy Radwanice na lata 2024-2027 (str. 83)

Zasoby dziedzictwa kultury Gminy to nie tylko obiekty materialne, ale także tradycja, obrzędowość oraz produkty lokalne (np. „Pierogi Wyżykowskiego”, czy wino z Winnicy w Jakubowie). Organizacja wydarzeń kulturalnych mających na celu integrację mieszkańców gminy oraz budowę poczucia wspólnoty, rozwój ofert usług czasu wolnego prowadzonych przez sołtysów i Dom Kultury, a także szersze zastosowanie działań wolontariatu w tym w zakresie poprawy estetyki.

Program w swojej treści wskazał, iż spośród obiektów wpisanych do rejestru zabytków, własnością Gminy są obiekty przedstawione w poniższej tabeli (Tabela nr 2).

Tabela nr 2. Obiekty wpisane do rejestru zabytków Gminy Radwanice.

Lp.	Miejscowość	Rodzaj i forma stylowa (powierzchnia w ha)	Czas powstania	Forma ochrony
1.	Buczyna	park dworski krajobrazowy (4,6)	koniec XIX w.	nr w rejestrze A/2742/680/L
2.	Jakubów	park pałacowy krajobrazowy (5,7)	połowa XIX w.	nr w rejestrze A/2915
4.	Radwanice	park dworski krajobrazowy (8,0)	połowa XIX w.	nr w rejestrze A/3307/557/7

Źródło: dane Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami dla Gminy Radwanice na lata 2024-2027 (str. 60).

REALIZACJA CELÓW GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI W LATACH 2024-2025 WEDŁUG KIERUNKÓW DZIAŁAŃ ZAWARTYCH W GMINNYM PROGRAMIE OPIEKI NAD ZABYTKAMI W RAMACH PRZYJĘTYCH PRIORYTETÓW

Priorytet I – Ochrona i świadome kształtowanie krajobrazu kulturowego

1.1 Zwiększenie znaczenia zabytków i poprawa ładu przestrzennego.

Gmina Radwanice w latach 2024 – 2025 przestrzegała ustaleń zawartych w opracowanych Miejscowych Planach Zagospodarowania Przestrzennego oraz Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego w odniesieniu do obiektów zabytkowych i stref ochrony konserwatorskiej.

1.2. Zintegrowana ochrona dziedzictwa kulturowego i środowiska przyrodniczego

W latach 2024 i 2025 Gmina Radwanice dążyła do zahamowania procesu degradacji środowiska przyrodniczego zabytkowych parków w Jakubowie, Radwanicach i Buczynie, poprawiając ich stan.

1) na bieżąco realizowane były prace pielęgnacyjne, polegające na koszeniu traw i przycinaniu krzewów;

2) w roku 2024 gmina zrealizowała zadanie pn. „Kompleksowe zabiegi pielęgnacyjne na pamiątkowym drzewie - dębie szypułkowym „Buczek” w Buczynie”. Prace polegały na: pielęgnacji dębu, projekcie i montażu wiązań elastycznych podtrzymujących gałęzie i zabezpieczających przed złamaniami oraz cięciu technicznym i zdjęciu posuszu z zastosowaniem cięć weteranizujących;

3) w 2025r. przycięto gałęzie w alei grabowej w parku w Jakubowie.

4) na bieżąco monitorowany jest przez Gminę Radwanice stan zabytków, ewentualnych zagrożeń oraz podejmowane są działania w zakresie ochrony i opieki nad zabytkami.

Narzędziami, które stanowiły pomoc przy sporządzeniu niniejszego sprawozdania były przykładowe wskaźniki, ustalone w dokumencie jakim jest GPOnZ:

Lp.	Rodzaj wskaźnika realizacji zadania	Osiągnięte wskaźniki
1.	Liczba wydanych decyzji o warunkach zabudowy	2024r. – 15 2025r. – 18
2.	Aktualny wykaz stanowisk w urzędzie gminy zawierający zakres kompetencji dotyczący ochrony zabytków	1 stanowisko – ds. zarządzania kryzysowego
3.	Monitorowanie stanu zachowania obiektów na terenie gminy	monitorowanie odbywa się na bieżąco

Priorytet II – Rewaloryzacja dziedzictwa kulturowego jako element rozwoju społeczno – gospodarczego gminy

1.1. Poprawa stanu zachowania i zahamowanie degradacji zabytków

1. Gmina Radwanice w latach 2024 - 2025 w ramach Rządowego Programu Odbudowy Zabytków uzyskała promesy na udzielenie poniżej wymienionych dotacji:

a) **odbudowa i remont budynku zabytkowej plebanii w miejscowości Jakubów po pożarze – odbudowa drugiego piętra** - 350.000, 00 zł – prace zostały rozpoczęte i zakończone w 2024r.

b) **prace remontowe przy kościele filialnym pw. Niepokalanego Serca NMP w Radwanicach** – 388.000,01 zł; - prace zostały rozpoczęte i zakończone w 2025r.

c) **prace remontowe przy zabytkowym kościele pw. św. Bartłomieja w Buczynie** – 309.002,97 zł; - prace zostały rozpoczęte i zakończone w 2025r.

d) **prace ratunkowe, konserwatorskie i restauratorskie przy barokowym ołtarzu głównym w kościele pw. św. Michała Archanioła w Łagoszowie Wielkim** – 173.475,00 zł – prace rozpoczęte i zakończone zostały w 2025r.

e) **prace konserwatorskie i restauratorskie przy neogotyckiej ambonie w sanktuarium pw. św. Jakuba Apostoła w Jakubowie** – 214.275,00 zł – prace zostały rozpoczęte i zakończone w 2024r.

f) **prace ratunkowe, konserwatorskie, restauratorskie i rekonstrukcyjne przy barokowym ołtarzu bocznym w kościele pw. św. Bartłomieja w Buczynie (etap II)** – 122.450,00 zł – prace zostały rozpoczęte w 2025r. a zakończenie zaplanowano w pierwszym półroczu 2026r.

Wszelkie prace przy obiektach zabytkowych prowadzone były zgodnie z wymogami Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków, po uzyskaniu stosownej decyzji zezwalającej.

2. W roku 2025 Parafia pw. św. Jakuba Apostoła Starszego otrzymała dofinansowanie z Urzędu Marszałkowskiego we Wrocławiu w wysokości 50.000,00 złotych na realizację zadania pn. **„Prace konserwatorskie przy elewacji północnej budynku kościoła pw. św. Jakuba Apostoła w Jakubowie”**. Przy zaangażowaniu środków własnych w wysokości 50.699,82 zł w 2025r. przeprowadzono kompleksowe prace konserwatorskie przy elewacji północnej kościoła.

3. W ramach działań własnych mających na celu utrzymanie zabytków w dobrym stanie, parafie na bieżąco prowadzą prace sezonowe przy obiektach zabytkowych – odśnieżanie, zamykanie liści, koszenie trawy. Dbają również o utrzymanie czystości w kościołach i wywóz śmieci na cmentarzach. Regularnie wietrzą strychy w kościołach w czasie upałów, w celu uniknięcia deformacji drewnianych belek oraz utrzymania poziomu odpowiedniej wilgoci.

1.2 Rozszerzenie zasobów prawnych form ochrony zabytków.

W latach 2024 i 2025r. Gmina Radwanice pracowała nad wykonaniem kompleksowej aktualizacji Gminnej Ewidencji Zabytków Gminy Radwanice z użyciem nowych kart adresowych dostosowanych do aktualnie obowiązujących przepisów prawa, a także nad zmianą zdjęć zabytków na nowe i uzupełnieniem kart o dokładne opisy stanu zachowania zabytków i postulaty konserwatorskie.

W latach 2024 - 2025 Radni Gminy Radwanice podjęli następujące uchwały aktualizujące Miejskowe Plany Zagospodarowania Przestrzennego:

1. UCHWAŁA NR LXII/450/24 RADY GMINY W RADWANICACH z dnia 26 marca 2024 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla obrębu Radwanice – rejon ul. Lipowej, Parkowej i Tenisowej (Dz. Urz. Woj. Dolnośląsk. poz. 2111 z dn. 29.03.2024 r.) (nieaktualny),
2. UCHWAŁA NR XVIII/103/25 RADY GMINY RADWANICE z dnia 8 września 2025 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla wybranych terenów położonych w obrębie Sieroszowice (Dz. Urz. Woj. Dolnośl. poz. 3849 z dn. 18.09.2025 r.)
3. UCHWAŁA NR XXI/122/25 RADY GMINY RADWANICE z dnia 27 listopada 2025 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla części obrębu Buczyzna (Dz. Urz. Woj. Dolnośl. poz. 5402 z dn. 15.12.2025 r.)
4. UCHWAŁA NR XXI/123/25 RADY GMINY RADWANICE z dnia 27 listopada 2025 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla obrębu Lipin (Dz. Urz. Woj. Dolnośl. poz. 5403 z dn. 15.12.2025 r.)
5. UCHWAŁA NR XXI/124/25 RADY GMINY RADWANICE z dnia 27 listopada 2025 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla obrębu Radwanice (Dz. Urz. Woj. Dolnośl. poz. 5404 z dn. 15.12.2025 r.)
6. UCHWAŁA NR XXI/125/25 RADY GMINY RADWANICE z dnia 27 listopada 2025 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego południowej części obrębu Łagoszów Wielki dla lokalizacji odnawialnych źródeł energii (Dz. Urz. Woj. Dolnośl. poz. 5405 z dn. 15.12.2025 r.)

Ocenę realizowanych zadań Gminnego Programu Ochrony nad Zabytkami sporządzono w oparciu o przykładowe wskaźniki, które zostały wskazane w ww. Programie:

Lp.	Rodzaj wskaźnika realizacji zadania	Osiągnięte wskaźniki
1.	Liczba obiektów poddanych pracom remontowym i konserwatorskim	7
2.	Liczba złożonych wniosków o dofinansowanie	7
3.	Wartość finansowa pozyskanych środków zewnętrznych na ratowanie zabytków	1.557.202,98
4.	Wartość finansowa wykonanych prac remontowo - konserwatorskich	1.557.202,98
5.	Wartość finansowa przyznanego wsparcia finansowego przez Gminę Radwanice w ramach dotacji na renowację i modernizację zabytków	0
6.	Liczba otrzymanych wniosków na renowację i modernizację zabytków w ramach zadań własnych	0
7.	Poziom (w %) objęcia terenu gminy wykonanymi (zaktualizowanymi) miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego	75%
8.	Wskazanie zakresu aktualizacji GEZ	w przygotowaniu
9.	Liczba zabytków rejestrowych, które zostały oznakowane	0

Priorytet III – Dokumentacja dziedzictwa kulturowego oraz promocja i edukacja służąca budowaniu tożsamości kulturowej

3.1 Dokumentacja

1. Zaktualizowano MPZP uwzględniające obiekty ujęte w gminnej ewidencji zabytków.
2. Dziedzictwo kulturowego jest ważnym elementem treści Strategii Rozwoju Gminy Radwanice na lata 2024-2030.
3. Corocznie treści związane z dziedzictwem kulturowym opracowywane są na potrzeby dokumentacji zbiorczej Raportu o stanie Gminy Radwanice.
4. Na bieżąco opracowywane są sprawozdania z realizacji gminnego programu opieki nad zabytkami i przedkładane organowi stanowiącemu gminy.

3.2 Edukacja

1. Upowszechnianie edukacji w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego, poprzez zaangażowanie placówek oświatowych, domu kultury, kościołów w organizowanie warsztatów, szkoleń, wykładów:
 - a) przeprowadzone w latach 2024 i 2025 wykłady pt. „Z Jakubowa do Santiago de Compostella”, zainicjowane i zrealizowane przez Dom Kultury w Radwanicach w porozumieniu z ks. Stanisławem Czerwińskim – Proboszczem Parafii pw. Św. Jakuba Apostoła Starszego w Jakubowie i kustoszem Sanktuarium w Jakubowie,
 - b) zorganizowanie przez Dom Kultury w Radwanicach w latach 2024 i 2025 plenery malarskie „W blasku miedzi”;
 - c) zorganizowanie przez Dom Kultury w latach 2024 i 2025 wystaw „Dzieje Dolnego Śląska”,
 - d) zorganizowanie przez Dom Kultury w Radwanicach wystawy i koncertu „Historia Łemków”.
2. Udzielanie wsparcia przez Gminę Radwanice na organizację konkursów dla dzieci i młodzieży o tematyce historyczno – kulturalnej dotyczącej Gminy Radwanice.

3. W ramach podtrzymywania miejscowych tradycji folklorystycznych Gmina Radwanice udzielała wsparcia kołom gospodyń wiejskich, stowarzyszeniom związanym z dziedzictwem kulturowym oraz Zespołowi Folklorystycznemu „Swojacy” z Radwanic. Wsparcie udzielane jest m.in. poprzez nieodpłatne udostępnianie lokali gminnych do organizacji spotkań, prób, informowanie o możliwościach do pozyskania dofinansowaniach i dotacjach, a także udzielanie dotacji celowych z budżetu gminy.

3.3. Promocja

1. Promowanie dziedzictwa kulturowego poprzez gromadzenie i eksponowanie pamiątek lokalnych i artefaktów mających znaczenie dla historii gminy Radwanice; w latach 2024 – 2025 były to:

- Izba Pamięci im. Jana Wyżykowskiego w Sieroszowicach, w której znajdują się eksponaty nawiązujące do bogatej historii wydobywania rud miedzi
- Izba Regionalna w Zespole Szkolno-Przedszkolnym w Radwanicach, która posiada w swoich zbiorach przedwojenne mapy i listy z czasów I wojny światowej, dokumenty przesiedleńcze, przedmioty codziennego użytku).

2 Promocja zabytków oraz miejsc pamięci w wydawanym od 2015r. przez Urząd Gminy Radwanice, „Biuletynie Informacyjny Urzędu Gminy Radwanice”.

3. Upowszechnienie wśród mieszkańców i gości odwiedzających gminę Monografii Gminy Radwanice, w której przedstawiono dzieje gminy ze szczególnym uwzględnieniem substancji zabytkowej, a także historii okresu po drugiej wojnie światowej.

4. Na stronie Urzędu Gminy w Radwanicach znajduje się zakładka informująca o jednostkach kultury, turystyce oraz zabytkach z terenu gminy.

5. Promocja lokalnych festynów oraz regionalnych potraw:

- a) **Dożynki Gminne** – to tradycyjne Święto Plonów, podkreślające trud pracy rolników, odbywające się corocznie w okresie zakończenia zniw i zbiorów. Wydarzenie w swojej istocie łączy elementy dziękczynno – modlitewne z tradycyjnym obrzędem dożynkowym oraz częścią artystyczną – rozrywkową. Podczas imprezy odbywającej się w zabytkowym parku w Radwanicach organizowane są konkursy na najpiękniejszy wieniec i najbardziej okazałe stoisko dożynkowe, gdzie promowane są regionalne produkty.
- b) **Dni Gminy Radwanice** - to wydarzenie obchodzone corocznie pod koniec czerwca. Jest to impreza całej społeczności gminy, na której organizowane są różnorodne występy artystyczne, zabawy i konkursy, atrakcje dla dzieci oraz pokaz stoisk sołeckich. Punktem głównym programu są zawsze występy artystyczne (także zespołów folklorystycznych);
- c) **„Noc Świętojańska w Buczynie”** - to impreza plenerowa odbywająca się w czerwcu w miejscowości Buczyna. Najważniejszym punktem imprezy jest palenie ziół na ognisku, puszczanie wianków na wodę oraz skoki przez ognisko. Odbywają się także konkursy z nagrodami oraz występy artystyczne.
- d) **Jarmark Wielkanocny i Bożonarodzeniowy w Radwanicach** – imprezy, których celem jest popularyzacja obrzędowości związanej z tradycjami okołoswiątecznymi okresu wielkanocnego i bożonarodzeniowego. Spotykają się tu wystawcy z różnych regionów kraju prezentujący rękodzieło tradycyjne i współczesne oraz wyroby pochodzące z manufaktur;
- e) **Wigilia Narodów** – spotkanie międzypokoleniowe ze śpiewaniem kolęd i prezentowaniem tradycji kulinarnych różnych narodowości.

Ocenę realizowanych zadań Gminnego Programu Ochrony nad Zabytkami sporządzono w oparciu o przykładowe wskaźniki, które zostały wskazane w Programie:

Lp.	Rodzaj wskaźnika realizacji zadania	Osiągnięte wskaźniki
1.	Liczba opracowanych programów/ strategii. w których uwzględniono tematykę dziedzictwa kulturowego	1
2.	Liczba właścicieli zabytków, którzy skorzystali z ulg podatkowych	0
3.	Liczba wejść na stronę internetową gminy w zakładce „zabytki”	brak licznika wejść
4.	Liczba właścicieli zabytków ewidencyjnych, którzy złożyli wnioski o dofinansowanie na renowację i modernizację zabytków	2
5.	Liczba spotkań szkoleniowych o tematyce dziedzictwa kulturowego i zabytków, w których uczestniczyli urzędnicy gminni	0
6.	Liczba zorganizowanych spotkań z właścicielami zabytków i mieszkańcami gminy	2
7.	Liczba opracowanych materiałów promocyjnych i folderów	0
8.	Liczba zorganizowanych wydarzeń kulturalnych nawiązujących do dziedzictwa niematerialnego	11
9.	Wartość finansowa na poczet zrealizowanych imprez i festynów	2024r. – 400.000 2025r. - 500.000

PODSUMOWANIE

Gminny program opieki nad zabytkami to dokument, który określa zasady ochrony i konserwacji zabytków na terenie danej gminy. Program ten jest tworzony w celu zapewnienia odpowiednich środków do ochrony dziedzictwa kulturowego, z uwzględnieniem potrzeb społecznych, kulturowych i ekonomicznych. W celu badania stopnia realizacji zadań gminnego programu monitoruje się jego realizację, co umożliwia zarówno bieżącą jak i długofalową ocenę realizacji priorytetów, zadań i wytyczonych kierunków. Na podstawie analizy informacji zawartych w niniejszym sprawozdaniu można stwierdzić, że w okresie dwóch ostatnich lat cele zawarte w Gminnym Programie Opieki nad Zabytkami dla Gminy Radwanice na lata 2024-2027 są na bieżąco realizowane. W kolejnych latach planuje się dalsze działania zmierzające ku poprawie stanu zabytkowych obiektów znajdujących się na terenie Gminy Radwanice, a także wspieranie wszelkich inicjatyw mających na celu ochronę cennych zasobów dziedzictwa kulturowego gminy.

Sporządziła: Barbara Reszczyńska – st. ds. zarządzania kryzysowego